

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa W. R.
przeciwko Ś. w K.
o odprawę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 czerwca 2023 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach
z dnia 30 listopada 2021 r., sygn. akt V Pa 18/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od W. R. na rzecz Ś. w K. kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[az]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2018 r. Sąd Rejonowy w Kielcach oddalił powództwo W. R. o zasądzenie od pozwanego Ś. w K. kwoty 39.776,30 zł tytułem odprawy pieniężnej i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy w Kielcach, wyrokiem z dnia 30 listopada 2021 r., oddalił apelację powoda i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w przedmiotowej sprawie powód dochodził roszczeń odnoszących się do sposobu rozwiązania stosunku pracy, wywodzonych się z podstawy faktycznej i prawnej określonych postanowieniami ugody zwartej między stronami w sprawie [...], przed Sądem Rejonowym w Kielcach. Jak wynika z treści tej ugody, Ś. w K. cofnęło swoje oświadczenie woli z dnia 1 lutego 2010 r. o rozwiązaniu z powodem W. R. umowy o pracę z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, na co powód wyraził zgodę, a ponadto strony ustaliły, że umowa o pracę uległa rozwiązaniu z dniem 31 maja 2010 r. na zasadzie porozumienia stron.

W ocenie Sądu, na ocenę zasadności roszczenia powoda wpływ mają przede wszystkim okoliczności wynikające z decyzji byłego pracodawcy o rozwiązaniu z powodem stosunku pracy. Sąd Okręgowy, na podstawie ustaleń przejętych od Sądu Rejonowego, stwierdził, że w Ś. w K. nie doszło do likwidacji stanowiska pracy, które zajmował powód (doszło jedynie do zmiany nazwy stanowiska zajmowanego przez powoda z zastępcy dyrektora do spraw ekonomiczno-prawnych na zastępcę dyrektora do spraw finansowo-administracyjnych). Ponadto przyczyna rozwiązania z powodem stosunku pracy leżała po stronie powoda i była związana z utratą zaufania do niego, co na stanowisku zajmowanym przez powoda, będącym jednym z najwyższych (poza dyrektorem głównym) w strukturze pozwanego, jest kwestią kluczową. Tym samym prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, że w przypadku W. R. nie doszło do rozwiązania stosunku pracy łączącego strony w związku z likwidacją jego stanowiska pracy, co jedynie mogłoby stanowić podstawę do żądania odprawy na mocy przepisów ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (jednolity tekst: Dz.U. 2018 r., poz. 1969 ze zm.).

Powód w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, tj. art. 65 § 2 i 917 k.c., przez niewłaściwą wykładnię treści ugody zawartej przed Sądem w innym postępowaniu, wszczętym w oparciu o inną podstawę prawną, a dotyczącej w istocie tylko sposobu i trybu rozwiązania umowy o

pracę zawartej pomiędzy stronami, w tym uznanie przez Sądy (obu instancji), że zgłoszone w pozwie roszczenie jest związane z zawartą wcześniej sądową ugodą stron; stosownie do treści zawartej wcześniej przez strony ugody przed Sądem, nie może być mowy o powadze rzeczy ugodzonej, gdyż dotyczyła ona „roszczeń związanych ze sposobem rozwiązania umowy o pracę i z rozwiązaniem umowy o pracę”;

2. naruszenie przepisów postępowania mający istotny wpływ na wynik sprawy:

a/ art. 233 § 1 i 2 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów; bez wszechstronnego rozważenia znajdującego się w aktach sprawy materiału dowodowego, w tym przede wszystkim zeznań powoda i przedłożonych przez niego dowodów, przyznanie wiarygodności zeznaniom świadków pozwanego (W. G. i H. K.), „dając tym samym nieuzasadnioną i nieuprawnioną podstawę do tak orzeczonego wyroku, podczas gdy w/w świadkowie uczestniczyli w działaniach pracodawcy przeciwko powodowi na osobiste polecenie przełożonego Dyrektora S. G.”,

b/ art. 328 § 2 k.p.c., przez niewskazanie dowodów, na których Sąd się oparł i przyczyn, dla których Sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej dowodom przedstawionym przez powoda, w tym nowego schematu struktury organizacyjnej pozwanego pracodawcy, jaki był wprowadzony dopiero po wręczeniu wypowiedzenia w drodze powzięcia stosownej uchwały, który to schemat wskazuje wyraźnie, że nastąpiła likwidacja stanowiska pracy, oraz nieważność postępowania:

a/ wskazaną w art. 379 pkt 4 w związku z art. 367 § 3 k.p.c., przez orzekanie i wydanie wyroku w składzie jednoosobowym, podczas gdy przepisy obligują wydania wyroku w składzie trzech sędziów,

b/ wskazaną w art. 379 pkt 5 k.p.c., przez pozbawienie strony (powoda) możliwości obrony swych praw przez „nie uwzględnienie w pełni uzasadnionego wniosku powoda o odroczenie rozprawy wyznaczonej na dzień 16 listopada 2021 r. (w tym dniu i w tym czasie powód został wezwany przez ten sam Sąd do obowiązkowego w charakterze świadka pod rygorem nałożenia kary grzywny w przypadku niestawiennictwa), poprzedzającej wydanie wyroku - tj. pozbawienie

powoda udziału w postępowaniu z możliwością obrony swoich praw zajęcia ostatecznego stanowiska”.

W ocenie skarżącego, „Przyjęcie przedmiotowej skargi do rozpoznania uzasadnione jest faktem naruszeń przez Sąd (I i II instancji) w/w przepisów prawa materialnego i procesowego, które stanowią podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia. Dalej, ograniczenie materiału dowodowego, w tym uniemożliwienie powodowi udziału w ostatniej rozprawie (poprzedzającej wydanie wyroku) i pozbawienie powoda w złożeniu wyjaśnień i zajęcia ostatecznego stanowiska skutkowało w istocie rzeczy przyjęciem przez Sąd innego i odmiennego od rzeczywistości zaistniałego bezspornego stanu faktycznego. Stanowisko powoda zostało zlikwidowane i to bezspornie, co wynika wprost z nowego schematu organizacyjnego. Nie sposób jest uznać, jak czyni to pozwany, a za nim Sąd, że jest to tylko zmiana w nazewnictwie”.

Dalej skarżący wywiódł, że w jego ocenie występuje istotne zagadnienie prawne, „czy w składzie orzekającym Sądu Okręgowego (jako Sądu II Instancji) mogą orzekać Sędziowie, którzy uprzednio rozpoznawali już inną apelację powoda z tym samym pozwanym, (oddalając ją), a którzy również faworyzowali stronę pozwaną (nie zajmując np. stanowiska w kwestii złożenia przez pozwaną fałszywych dowodów - spreparowanych na użytek sprawy), kierując się dużą niechęcią do powoda. Powyższe skutkowało wnioskiem powoda o wyłączenie Sędziego, co jednak nie zostało uwzględnione. Dodać należy, że same losowania (kilka) składu sędziowskiego też budzą poważne zastrzeżenia strony powodowej. Drugie zaś zagadnieniem prawne wymaga udzielenia odpowiedzi, czy strona postępowania, mimo reprezentacji jej w procesie przez pełnomocnika, może zostać pozbawiona przez Sąd możliwości czynnego udziału w sprawie i składania wyjaśnień niezbędnych później do oceny przez Sąd przed wydaniem wyroku.”.

Strona pozwana, w odpowiedzi na skargę, wniosła o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Należy podkreślić, że skarżący wadliwie powołuje się na istnienie istotnych zagadnień prawnych, których rozstrzygnięcie miałoby polegać na wyjaśnieniu, czy przez Sądem Okręgowym doszło do nieważności postępowania. Nieważność postępowania (przed Sądem drugiej instancji) stanowi samodzielną przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i skarżący musi wskazać również i w tym przypadku okoliczności uzasadniające rozpoznanie skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2001 r., IV CKN 172/01, OSNC 2002 nr 4, poz. 55). Tak więc obligatoryjne przytoczenie (we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania) argumentacji wyjaśniającej pogląd skarżącego o nieważności postępowania jest uzasadnieniem tej właśnie przesłanki, nie konstruuje natomiast istotnego zagadnienia prawnego.

Skarżący twierdzi, że przed Sądem drugiej instancji doszło do nieważności postępowania, gdyż:

1. wyrok został wydany w składzie jednoosobowym, podczas gdy przepisy obligują wydania wyroku w składzie trzech sędziów (art. 379 pkt 4 w związku z art. 367 § 3 k.p.c.),

2. przez pozbawienie strony (powoda) możliwości obrony swych praw przez nieuwzględnienie w pełni uzasadnionego wniosku powoda (reprezentowanego przez pełnomocnika) o odroczenie rozprawy wyznaczonej na dzień 16 listopada 2021 r. ze względu na wezwanie przez ten sam Sąd, w tym samym dniu, do stawienia w charakterze świadka w innej sprawie.

Co do nieważności postępowania z punktu pierwszego, to należy wskazać, że w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (LEX nr 3523123) przyjęto, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych

chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Jednocześnie Sąd Najwyższy postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej i ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. W uzasadnieniu tej ostatniej kwestii Sąd Najwyższy podkreślił, że możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - byłoby niepożądane ze społecznego punktu widzenia, jak również nadszarpnęłaby wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014, nr 5, poz. 49), uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża uchwały.

W zakresie zarzutu nieważności postępowania opisanego w punkcie drugim podkreślenia wymaga, że w orzecznictwie dominuje stanowisko, że pozbawienie stron możliwości obrony swych praw, aby mogło stanowić przyczynę nieważności, musi być całkowite i w sposób bezwzględny wyłączyć możliwość obrony (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1961 r., 3 CR 953/60, NP 1962 nr 1, s. 117 z glosą W. Siedleckiego). Znaczy to tyle, że nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania wbrew swej woli zostanie faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz, czy pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Nie każde naruszenie przepisów proceduralnych

może być zatem w ten sposób traktowane (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2014 r., I PK 316/13, LEX nr 1511811).

Co do zasady niedająca się przewyciężyć przeszkoda uniemożliwiająca stronie stawienictwo na rozprawie obliguje sąd do odroczenia rozprawy (art. 214 § 1 k.p.c.). Wydanie w takiej sytuacji orzeczenia powoduje nieważność postępowania na skutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSNCP 1975 nr 5, poz. 84; z dnia 18 marca 1981 r., I PRN 8/81, OSNC 1981 nr 10, poz. 201; z dnia 18 listopada 1997 r., I CKU 175/97, Prok. i Pr. - wkładka 1998 nr 5, s. 36; z dnia 15 stycznia 1999 r., II CKN 139/98, LEX nr 1214381; z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000 nr 12, poz. 220; z dnia 13 maja 2005 r., IV CK 620/04, LEX nr 277089). Jednakże w orzecznictwie zastrzega się, że w przypadku, gdy strona była reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, to ta przeszkoda (najczęściej choroba strony) nie ma wpływu na bieg postępowania, chyba, że konieczne było dokonanie takich czynności procesowych, których pełnomocnik za nią wykonać nie mógł, lub gdy stawienictwo stron było obowiązkowe (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 maja 2012 r., III CSK 270/11, LEX nr 1232601; z dnia 26 stycznia 2012 r., I UK 272/11, LEX nr 1215416 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2003 r., I PK 213/02, OSNP 2004 nr 17, poz. 295).

Ponieważ w niniejszej sprawie powód był reprezentowany przed Sądem Okręgowym przez profesjonalnego pełnomocnika, a według protokołu rozprawy (k. [...]), na rozprawie w dniu 16 listopada 2021 r. (poprzedzającej wydanie wyroku) stawiał się powód osobiście wraz z pełnomocnikiem ustanowionym z urzędu, radcą prawnym W. P., i nie ma wzmianki, aby powód opuścił posiedzenie przed zamknięciem rozprawy, nie można uznać, że doszło do pozbawienia go możliwości obrony swoich praw.

Dodać też trzeba, że skarżący we wniosku przywołuje bliżej niesprecyzowane okoliczności, z których nie sposób wywnioskować, uchybienie jakim przepisom postępowania mogłoby (jeszcze) wchodzić w grę – w szczególności, że podnoszone okoliczności nie zostały ujęte w podstawach kasacyjnych, w których zarzuca się jedynie rozpoznanie apelacji w składzie jednoosobowym oraz pozbawienie możliwości obrony swoich praw przez Sądem drugiej instancji.

We wniosku skarżący zawarł twierdzenie, że o naruszeniu przepisów prawa materialnego, ale w żaden sposób nie uzasadnił tak ujętego stwierdzenia, zatem brak podstaw, aby z tego powodu stwierdzić, że skarga jest oczywiście uzasadniona.

Wobec niewykazania istnienia powołanych w skardze kasacyjnej przesłanek przysądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto stosownie do art. 98 i art. 108 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

[as]

(G.Z.)